

European Securities and
Markets Authority

Suunised

asjakohasust ja üksnes täitmist käsitlevate MiFID II direktiivi nõuete teatud aspektide kohta

Sisukord

I. Reguleerimisala	3
II. Viited õigusaktidele ja mõisted	4
III. Eesmärk	5
IV. Vastavus- ja aruandluskohustused.....	5
V. Suunised asjakohasust ja üksnes täitmist käsitlevate MiFID II direktiivi nõuete teatud aspektide kohta	6

I. Reguleerimisala

Kellele?

1. Neid suuniseid kohaldatakse
 - a. pädevatele asutustele ja
 - b. äriühingutele.

Mis?

2. Käesolevaid suuniseid kohaldatakse seoses MiFID II direktiivi artikli 25 lõigetega 3 ja 4 ning delegeeritud määruse artiklitega 55–57. Suuniseid kohaldatakse ka seoses MiFID II direktiivi artikli 16 lõigetes 2, 5–7 ja delegeeritud määruse artiklites 21, 72 ja 76 ning MiFID II direktiivi artikli 24 lõigetes 1, 4 ja 5 ning artikli 25 lõigetes 1, 5 ja 6 sätestatud organisatsiooniliste nõuetega, kui need on seotud asjakohasuse hindamisega.

Millal?

3. Käesolevaid suuniseid kohaldatakse alates kuue kuu möödumisest suuniste avaldamisest ESMA veebilehel kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes.

II. Viited õigusaktidele ja mõisted

Viited õigusaktidele

<i>ESMA määrus</i>	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1095/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve), muudetakse otsust nr 716/2009/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni otsus 2009/77/EÜ ¹
<i>Finantsinstrumentide turgude II direktiiv (MiFID II)</i>	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL ²
<i>Delegeeritud määrus</i>	Komisjoni 25. aprilli 2016. aasta delegeeritud määrus (EL) 2017/565, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL seoses investeerimisühingute suhtes kohaldatavate organisatsiooniliste nõuete ja tegutsemistingimustega ning nimetatud direktiivi jaoks määratletud mõistetega ³

Mõisted

<i>investeermistoode</i>	finantsinstrument (MiFID II direktiivi artikli 4 lõike 1 punkti 15 tähenduses) või investeermishoius (MiFID II direktiivi artikli 4 lõike 1 punkti 43 tähenduses)
<i>äriühingud</i>	investeermisühingud (nagu on määratletud MiFID II direktiivi artikli 4 lõike 1 punktis 1) ja krediidiasutused (nagu on määratletud MiFID II direktiivi artikli 4 lõike 1 punktis 27) nõustamiseta teenuste osutamise korral ning välised alternatiivsete investeermisfondide valitsejad (AIFi valitsejad) (nagu on määratletud AIFi valitsejate direktiivi artikli 5 lõike 1 punktis a ⁴) AIFi valitsejate direktiivi artikli 6 lõike 4 punkti b alapunktis iii viidatud kõrvalteenuse osutamise korral).
<i>nõustamiseta teenused</i>	i) investeermisteenused (MiFID II direktiivi artikli 4 lõike 1 punkti 2 tähenduses), mis ei ole investeermisnõustamine ega portfelli valitsemine; ja ii) investeermishoiuste müümine.

¹ ELT L 331, 15.12.2010, lk 84.

² ELT L 173, 12.6.2014, lk 349.

³ ELT L 87, 31.3.2017, lk 1.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiiv 2011/61/EL alternatiivsete investeermisfondide valitsejate kohta, millega muudetakse direktiive 2003/41/EÜ ja 2009/65/EÜ ning määruseid (EÜ) nr 1060/2009 ja (EL) nr 1095/2010 (ELT L 174, 1.7.2011, lk 1).

III. Eesmärk

4. Suunised põhinevad ESMA määruse artikli 16 lõikel 1. Käesolevate suuniste eesmärk on selgitada asjakohasust ja üksnes täitmist käsitlevate MiFID II direktiivi nõuete teatud aspektide kohaldamist, et tagada MiFID II direktiivi artikli 25 lõike 3 ja MFID II delegeeritud määruse artiklite 55 ja 56, samuti MiFID II direktiivi artikli 25 lõike 4 ja MFID II delegeeritud määruse artikli 57 ühtne, ühetaoline ja järjepidev kohaldamine.
5. ESMA loodab, et käesolevate suunistega edendatakse asjakohasust ja ainult täitmist käsitlevate MiFID II direktiivi nõuete kohaldamise ning nende järelevalveliste käsitusviiside suuremat ühtlust, rõhutades mitut olulist teemat ja suurendades seega olemasolevate standardite väärtust. Aidates tagada äriühingute vastavust regulatiivsetele standarditele, eeldab ESMA, et see tugevdab vastavalt investorite kaitset.

IV. Vastavus- ja aruandluskohustused

Suuniste staatus

6. Koosõlas ESMA määruse artikli 16 lõikega 3 peavad pädevad asutused ja finantsturu osalised tegema kõik endast oleneva, et neid suuniseid järgida.
7. Pädevad asutused, kellele suuniseid kohaldatakse, peaksid suuniseid järgima, kasutades neid oma riiklikes õigus- ja/või järelevalveraamistikes, nagu asjakohane, sh juhul, kui teatud suunised on suunatud peamiselt finantsturu osalistele. Sel juhul peaksid pädevad asutused järelevalvetegevuse kaudu tagama, et äriühingud järgivad suuniseid.

Aruandlusnõuded

8. Pädevad asutused, kellele neid suuniseid kohaldatakse, peavad kahe kuu jooksul alates suuniste avaldamisest Euroopa Liidu kõigis ametlikes keeltes ESMA veebilehel ESMA-le teatama, kas nad i) järgivad, ii) ei järgi, kuid kavatsevad järgida, või iii) ei järgi ega kavatse järgida käesolevaid suuniseid.
9. Mittejärgimise korral peavad pädevad asutused kahe kuu jooksul alates suuniste avaldamisest Euroopa Liidu kõigis ametlikes keeltes ESMA veebilehel ESMA-le teatama ka suuniste mittejärgimise põhjused.
10. Teadete vorm on ESMA veebilehel. Kui vorm on täidetud, tuleb see edastada ESMA-le.
11. Äriühingud ei pea teatama, kas nad järgivad suuniseid või mitte.

V. Suunised asjakohasust ja üksnes täitmist käsitlevate MiFID II direktiivi nõuete teatud aspektide kohta

TEAVE KLIENTIDELE ASJAKOHASUSE HINDAMISE JA ÜKSNES TÄITMISE EESMÄRGI KOHTA

(MiFID II direktiivi artikli 24 lõiked 1, 4 ja 5 ning artikli 25 lõiked 3 ja 4)

1. suunis

12. **Äriühingud peaksid aegsasti enne nõustamiseta teenuste osutamist teavitama oma kliente selges ja lihtsas keeles asjakohasuse hindamisest ja selle eesmärgist, mis on võimaldada äriühingul tegutseda kliendi parimates huvides.**
13. ESMA leiab, et teavitus peaks sisaldama järgmist:
 - selge selgitus, et äriühingul on hindamise tegemise kohustus, et kliendid mõistaksid, miks äriühing palub neil esitada teatud teavet ning miks on tähtis esitada ajakohast, täpset ja täielikku teavet;
 - meeldetuletus, et kliendi huvides on anda täpsed ja täielikud vastused küsimustele, mida äriühing esitab asjakohasuse hindamiseks;
 - teave olukordade kohta, kus hindamist ei tehta (st kui klient ei esita nõutud teavet või selline teave ei ole piisav asjakohasuse hindamise läbiviimiseks või kui teenuseid osutatakse üksnes täitmise erandi kohaselt⁵), ja selle tagajärgede kohta; selline teave ei tohiks siiski jätta muljet, et klient võib vaikimisi hoiduda oma andmete esitamisest⁶;
 - lühikest selgitust nõustamisega ja nõustamiseta investeerimisteenuste peamiste erinevuste kohta, võttes arvesse kohaldatavaid nõudeid, et vältida nende kahe teenuse segiajamist.
14. Jätkuva kliendisuhete korral ei peaks äriühingud esitama eespool nimetatud teavet enne iga nõustamiseta teenuse osutamist. Sellisel juhul võiks selle teabe esitada enne nõustamiseta teenuse esmast osutamist ning seoses punkti 13 esimeses kahes alapunktis nimetatud teabega alati, kui kliendil palutakse ajakohastada teavet oma teadmiste ja kogemuste taseme kohta.

⁵ Investeerimisteenused, mis seisnevad kliendikorralduste täitmisel või vastuvõtmises ja edastamises üksnes seoses investeerimistoodetega, mis on MiFID II direktiivi kohaselt määratletud lihtfinantsinstrumentidena.

⁶ Vt ka punkt 28.

15. Äriühingud ise otsustavad, kuidas teavitada kliente asjakohasuse hindamisest. Klientide teavitamise vorm peaks siiski võimaldama äriühingutel pidada arvestust esitatud andmete üle⁷.
16. Äriühingud peaksid vältima väiteid või sellise mulje jätmist, et klient ise otsustab investeerimisteenuse või -toote asjakohasuse üle või määrab, mis teenus või toode vastab tema teadmistele ja kogemustele. Üldiselt ei tohiks äriühingud teha klientidele eksitavaid avaldusi seoses äriühingute kohustusega hinnata asjakohasust.
17. Eeldusel et kogu klientidele esitatud teave vastab asjakohastele sätetele (sh kohustused esitada teavet püsival andmekandjal), peaksid äriühingud ka hoolikalt kaaluma, kas nende kirjalikud vastutuse välistamised on kavandatud tõhusana (nt vastutuse välistamised on klientidele otseselt kättesaadavad ega ole varjatud ega ebaselged). Eelkõige veebipõhiseid teenuseid pakkuvate äriühingute korral võib see hõlmata järgmist:
 - olulise teabe rõhutamine (nt kasutades selliseid kujunduselemente nagu hüpikaknad);
 - kaalutlemine, kas teatud teabele peaks lisama interaktiivse teksti (nt kasutades selliseid kujunduselemente nagu kohtspikreid) või muid vahendeid, et anda üksikasjalikku lisateavet klientidele, kes otsivad täiendavat teavet (nt korduvate küsimuste jaotise kaudu).

KLIENDI JA TOOTE TUNDMINE

Klientide mõistmiseks vajalik kord

(MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2 ja artikli 25 lõige 3 ning delegeeritud määruse artikkel 55)

2. suunis

18. **Äriühingute poliitika ja menetlused peaksid võimaldama äriühingutel koguda kogu teavet, mida on vaja asjakohasuse hindamiseks seoses konkreetsete pakutavate või nõutavate tooteliikidega⁸.**
19. Äriühingud kehtestavad, rakendavad ja säilitavad asjakohast poliitikat ja menetlusi (sh asjakohased vahendid), et paluda kliendil või potentsiaalsel kliendil esitada teavet asjaomase isiku teadmiste ja kogemuste kohta investeerimisvaldkonnas seoses pakutava või nõutava investeerimisteenuse või -toote konkreetse liigiga ja vajaduse korral delegeeritud määruse artikli 55 lõikes 1 loetletud elementide kohta.

⁷ Arvestades 11. suunist.

⁸ Arvestades 3. suunist.

20. Selleks tuleks äriühingute poliitika ja menetluste abil tagada, et nad ei hoiduks teabe küsimisest ega heidutaks kliente või potentsiaalseid kliente mingil viisil teabe andmisest oma teadmiste ja kogemuste kohta.
21. Äriühingud saavad määrata vahendid, mille abil küsida kliendilt teavet tema teadmiste ja kogemuste kohta. Nad võiksid kasutada klientide täidetavaid küsimustikke (ka digivormingus) või klientidega peetud arutelude ajal asjakohasuse hindamiseks kogutud teavet. Sellistel juhtudel peaksid äriühingud tagama, et küsimused, mida nad oma klientidele esitavad, on piisavalt konkreetseid ja tõenäoliselt õigesti mõistetavad, ning et mis tahes muu teabe kogumiseks kasutatav meetod, näiteks teatud liiki toodetega seotud tehingute andmete kasutamine olemasolevalt kliendilt tema kogemuste hindamiseks, on kavandatud nii, et saadakse vajalikku teavet kliendi teadmiste ja kogemuste taseme kohta. See on eriti oluline siis, kui äriühingud koguvad teavet veebikanali kaudu ilma inimsuhtlusega.
22. Koostades klientidelt asjakohasuse hindamiseks vajaliku teabe kogumise küsimustikke, peaksid äriühingud teadma ning arvestama kõige tavapärasemaid põhjusi, miks investorid võiksid küsimustikule valesti vastata. Eelkõige:
 - tuleks pöörata tähelepanu küsimustiku selgusele, ammendavusele ja arusaadavusele, vältides eksitavat, segadust tekitavat, ebatäpset ja liiga tehnilist keelekasutust (nt lühendeid);
 - äriühingud peaksid hoolikalt kaaluma küsimustike küljendust ja vormingut ning vältima investorite valikute suunamist (nt kirjatüüp, reavahe...);
 - tuleks vältida mitme üksikasja kohta üheainsa küsimuse abil teabe kogumist;
 - äriühingud peaksid hoolikalt kaaluma küsimuste esitamise järjestust, et andmete kogumine oleks tõhus;
 - et vältida olukorda, kus klient peab tegema oletusi, andes seega ebausaldusväärset teavet, peaks kliendil olema võimalik vastata, et ta ei tea, kuidas küsimusele vastata.
23. Äriühingud peaksid kehtestama menetlused ja mehhanismid, et piirata nõuetest kõrvalehoidmise riski, ja tagama, et kogutud teave kajastab piisavalt kliendi teadmiste ja kogemuste taset. Näiteks võiksid äriühingud kaalutleda, kas piirata, mitu korda võivad kliendid küsimustikule (küsimustikele) kindlas ajavahemikus vastata, kasutada eri küsimustikke, kui klient soovib küsimustikku uuesti täita, ja/või kasutada ooteaega. Kui sellised meetmed kehtestatakse, võib kliendil siiski lubada tehingut jätkata, tingimusel et hoiatatakse tehingute korral, millega seoses ei ole kliendil piisavalt teadmisi ega kogemusi⁹. Äriühingud võiksid rakendada ka muid kontrollimeetmeid, et klient ei saaks

⁹ Vt 9. suunis.

küsimustikku mitu korda korrata, et n-ö testida, mis vastuseid on vaja soovitud tulemuse saavutamiseks.

24. Kuna äriühingu kohustus on püüda koguda klientidelt asjakohast teavet, peaksid äriühingud võtma kõik mõistlikud meetmed, et hinnata piisavalt klientide arusaama äriühingu poolt pakutavate investeerimistoodete konkreetsete liikide või vähemalt kliendile huvipakkuvate tooteliikide põhiomadustest ja riskidest. See hõlmab investeringute riski ja tootluse vahelise seose mõistmist, näiteks kasutades selliseid küsimustikke, mis sisaldavad valikvastustega küsimusi, mille eesmärk on hinnata kliendi tegelikke teadmisi investeerimistoodete konkreetsete liikide kohta.
25. Kliendi teadmiste hindamisel peaksid äriühingud kehtestama mehhanismid, mis tagavad, et klientidel ei paluta teha enesehindamist. Kliendi teadmiste õigeks hindamiseks on eriti oluline käsitleda riski, et kliendid võivad oma teadmisi üle hinnata, ja tagada kliendi antud vastuste järjepidevus¹⁰. Äriühingud peaksid eelkõige vältima kas küsimusi ja/või märkeruudu tähistamisega enesehindamise meetodeid, kui nad küsivad kliendilt, kas tal on piisavad teadmised konkreetset liiki investeerimistoodete peamiste omaduste ja riskide kohta (nt peaksid äriühingud vältima olukorda, kus kliendile esitatakse investeerimistoodete loetelu ja palutakse tal märkida, mis toodetest ta aru saab). Enesehindamist peaksid tasakaalustama objektiivsed kriteeriumid. Näiteks:
 - selle asemel, et küsida kliendilt, kas ta saab aru konkreetset liiki investeerimistoodete riski ja tootluse tasakaalu ning riskide hajutamise mõistetest, võiks äriühing küsida praktilisi näiteid olukordadest, mis võivad praktikas tekkida, kasutades selleks näiteks graafikuid või mõistlikel eeldustel põhinevaid positiivseid ja negatiivseid stsenaariume;
 - selle asemel, et küsida kliendilt, kas tal on piisavad teadmised konkreetset liiki investeerimistoodete peamiste omaduste ja riskide kohta, peaks äriühing esitama näiteks küsimusi, mille eesmärk on hinnata kliendi tegelikke teadmisi konkreetset liiki investeerimistoodete kohta, näiteks esitades kliendile valikvastustega küsimusi, millele klient peaks andma õige vastuse;
26. Kliendi kogemuse hindamise käigus peaks äriühing vältima ka liiga laiaulatuslikke kas küsimusi või väga ulatuslikku märkeruudu tähistamisega lähenemisviisi. Selle asemel, et küsida kliendilt, kas ta tunneb, et tal on piisav kogemus teatud toodetesse investeerimiseks, peaks äriühing kliendilt küsima, mis konkreetseid investeerimistoodete liike ta tunneb ning kui hiljutine ja sage on tema kauplemiskogemus nende toodetega.
27. Veebipõhiste teenuste korral peaksid äriühingud küsimustike koostamisel arvestama järgmisi tegureid:

¹⁰ Vt 4. suunis.

- kas küsimused on piisavalt selged ja/või kas küsimustik annab klientidele vajaduse korral lisaselgitusi või näiteid (nt kujunduselementide, nagu kohtspikrite või hüpakakende kaudu);
 - kas veebiküsimustikku täitvad kliendid saavad kasutada inimsuhtlust või tuge (sh kaugsuhtlust e-posti või mobiiltelefoni teel);
 - kas on võetud ebajärjepidevate kliendivastuste käsitlemise meetmeid (nt lisades küsimustikku kujunduselemente, mis hoiatavad kliente, kui nende vastused on sisuliselt ebajärjepidevad, ning soovivad neil vastused uuesti läbi mõelda, või rakendades süsteeme, mis märgistavad automaatselt kliendi esitatud ebajärjepideva teabe, et äriühing saaks selle läbi vaadata või selle kohta tagasisidet anda).
28. Äriühingud peaksid hoiduma kliendi hoiatamisest, kui ta ei ole võimeline otsustama, kas kavandatav investeerimisteenus või -toode on tema jaoks asjakohane, küsimata eelnevalt kliendilt teavet tema teadmiste ja kogemuste kohta. Samuti peaksid äriühingud hoiduma rõhutamast, et klient võiks jätkata ilma sellise hindamiseta. Sellistes olukordades tuleks klienti hoiatada ainult siis, kui asjakohasuse hindamise tulemust ei ole võimalik kindlaks teha, sest klient on jätnud vastamata kõikidele küsimustele või osale neist.¹¹
29. Kui äriühingud eeltäidavad vastused, tuginedes kliendi tehingute ajaloole (nt teise investeerimisteenuse kaudu), peaksid nad tagama, et kasutatakse ainult täiesti objektiivset, asjakohast ja usaldusväärset teavet ning et kliendile antakse võimalus kõiki eeltäidetud vastuseid vaadata ning vajaduse korral parandada ja/või täiendada, et tagada eeltäidetud teabe täpsus. Samuti peaksid äriühingud hoiduma prognoosimast klientide kogemust oletuste alusel.
30. Asjakohasuse hindamisel peaksid äriühingud võtma arvesse ainult teavet kliendi teadmiste ja kogemuste kohta. Äriühingud peaksid vältima, et kliendid tajuksid, et asjakohasuse hindamisel võetakse arvesse muud kogutud teavet kui see, mis on seotud kliendi teadmiste ja kogemustega, eelkõige seoses kliendi finantsolukorra ja investeerimiseesmärkidega, mida võidakse koguda muudel eesmärkidel (nt tootejuhtimise või samale kliendile osutatavate nõustamisteenuste kontekstis).

¹¹ Arvestades 9. suunist.

Klientidelt kogutava teabe ulatus (proportsionaalsus)

(MiFID II direktiivi artikli 25 lõige 3 ja delegeeritud määruse artikkel 55)

3. suunis

31. **Kliendi või potentsiaalse kliendi teadmiste ja kogemuste kohta küsitava teabe ulatuse määramisel peaksid äriühingud arvesse võtma kaalutavate investeerimistoodete või -teenuste liiki ja omadusi (st investeerimistoodete või -teenuste keerukuse ja riski taset) ning kliendi olemust.**
32. Vastavalt MiFID II direktiivi artikli 25 lõikele 3 paluvad äriühingud enne selliste nõustamiseta teenuste osutamist, mille korral nõutakse asjakohasuse hindamist, kliendilt või potentsiaalselt kliendilt teavet tema teadmiste ja kogemuste kohta investeerimisvaldkonnas, mis on seotud pakutava või nõutava konkreetset liiki investeerimisteenuse või -tootega, et võimaldada äriühingul hinnata, kas kavandatav investeerimisteenus või -toode on kliendile sobiv.
33. Äriühingud peaksid tagama, et nad küsivad teavet, mis võtab arvesse kaalutavate investeerimistoodete või -teenuste liiki ja omadusi (st investeerimistoodete või -teenuste keerukuse ja riski taset) ning kliendi olemust.
34. Eelkõige tagamaks, et nad saavad hinnata asjakohasust samade standardite kohaselt olenemata vaadeldavast investeerimistootest või investeerimisteenusest, pakkudes juurdepääsu keerukamatele või riskantsematele investeerimistoodetele, peaksid äriühingud hoolikalt kaaluma, kas neil on vaja küsida põhjalikumalt teavet kliendi teadmiste ja kogemuste kohta, kui nad küsiksivad siis, kui kaalutletaks vähem keerukaid või riskantseid investeerimistooted. See peaks võimaldama äriühingutel hinnata antud vastuste põhjal kliendi suutlikkust mõista selliste instrumentidega seotud riske. Selliste väga keerukate või kõrge riskitasemega investeerimistoodete (nt tuletisinstrumendid või finantsvõimendusega tooted) korral peaksid äriühingud antud vastuste põhjal tegema kliendi teadmiste ja kogemuste usaldusväärse hindamise, sealhulgas hindama näiteks tema võimet mõista mehhanisme, mis muudavad investeerimistoote keerukamaks või riskantsemaks, seda, kas klient on selliste toodetega juba kaubelnud, kui kaua ta on nendega kaubelnud jne.
35. Olenevalt seotud investeerimistoote keerukuse tasemest peaks äriühing hindama kliendi teadmisi ja kogemusi üksikasjalikumalt, mitte üksnes toote liigi alusel (nt allutatud võlg, mitte võlakirjad üldiselt).
36. Kui äriühing kavatseb osutada nõustamiseta teenust, millel on eriomadusi, peaks äriühing enne sellise teenuse osutamist hindama ka selliste eriomaduste asjakohasust. See oleks oluline näiteks siis, kui kavandatakse teenuste või toodete komplekti, mille korral peab äriühing vastavalt MiFID II direktiivi artikli 25 lõikele 3 kaaluma, kas kogu komplekteeritud pakett on asjakohane. Näiteks kui äriühing kavatseb osutada täitmisteenust ning kõrvalteenusena laenu andmist, mis võimaldab kliendil tehingu sooritada, siis on sellel teenuste komplektil teistsugused riskid kui igal komponendil

eraldi vaadelduna. Et võtta neid erinevusi arvesse asjakohasuse hindamisel, ei peaks hindamine olema seotud mitte ainult kavandatud investeerimistoodete, vaid ka laenude andmise kõrvalteenusega ja mõlema kombinatsioonist tulenevate riskidega. Teine näide oleks äriühing, mis võimaldab klientidel investeerimistoodete müümise teel avada lühikese positsiooni. Sellega seoses peaks äriühing konkreetselt hindama, kas kliendil on vajalikud teadmised ja kogemused, et mõista lühikeste positsioonidega seotud riske.

37. Tuleb pidada meeles, et vastavalt MiFID II delegeeritud määruse artikli 56 lõike 1 teisele lõigule on äriühingul õigus eeldada, et kutselisel kliendil on vajalikud kogemused ja teadmised, mõistmaks nende konkreetsete investeerimisteenuste või tehingute või tehingu- või tooteliikidega kaasnevaid riske, mille korral ta on liigitatud kutseliseks kliendiks.

Klienditeabe usaldusväärsus

(MiFID II direktiivi artikli 25 lõige 3 ning delegeeritud määruse artikli 55 lõige 3)

4. suunis

38. **Äriühingud peaksid võtma mõistlikke meetmeid ning kasutama asjakohaseid vahendeid, et tagada klientidelt saadud teabe usaldusväärsus ja järjepidevus, ilma et nad tugineksid liialt klientide isehindamisele.**
39. Kui kogutud teave ei ole piisavalt usaldusväärne ja järjepidev, tähendab see, et asjakohasuse hindamiseks ei ole saadud piisavalt teavet, ning äriühingud peavad esitama kliendile hoiatuse vastavalt MiFID II direktiivi artikli 25 lõike 3 kolmandale lõigule.
40. Äriühingud peaksid võtma mõistlikke meetmeid klientide kohta kogutud teabe usaldusvääruse, täpsuse ja järjepidevuse kontrollimiseks ning mitte üksnes tuginema sellele, et klientidelt oodatakse õige, ajakohase ja täieliku teabe esitamist, mida on vaja asjakohasuse hindamiseks. Sellised meetmed võivad olla näiteks kliendilt täiendavate selgituste küsimine, kui tema teadmiste ja kogemuste kohta kogutud teave näitab, et tal on rohkem teadmisi keerukate võlakirjade kui lihtvõlakirjade kohta.
41. Äriühingute poliitika ja menetluste eesmärk peaks olema hinnata klientide või potentsiaalsete klientide teadmisi ja kogemusi käsitleva teabe kogumiseks kasutatavate vahendite kvaliteeti ja tõhusust. Kui äriühingud tuginevad asjakohasuse hindamisel klientide kasutatavatele vahenditele (nt veebiküsimustikud või tarkvara, mis hindab, kas investeerimistoodete on asjakohane või tuleks selle asemel teha hoiatus, st profiili koostamise tarkvara), peaksid nad tagama, et neil oleksid olemas sobivad süsteemid ja kontrollimehhanismid, millega kindlustatakse, et vahendid on eesmärgipärased ja annavad rahuldavaid tulemusi. Äriühingud peaksid lisama küsimustikes klientide antud vastuste järjepidevuse kontrolli, et tuua esile vastuolud erinevate kogutud teabeosade vahel.

42. Klienditeabe terviklikkuse tagamiseks peaksid äriühingud vaatlema kogutud teavet tervikuna. Äriühingud peaksid olema tähelepanelikud kõigi kogutud teabe eri osade vastuolude suhtes ning lahendama mis tahes võimalikud ebajärjepidevused või ebatäpsused. Äriühingud peaksid tagama, et klientide kohta kogutud teabe hindamine toimub järjepidevalt, olenemata sellise teabe kogumise vahenditest.

Tuginemine ajakohasele klienditeabele

(MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2 ja artikli 25 lõige 3 ning MiFID II delegeeritud määruse artikli 55 lõige 3)

5. suunis

43. **Kui äriühingud tuginevad eelnevalt kogutud teabele klientide teadmiste ja kogemuste kohta, peaksid äriühingud kehtestama korra, millega määratletakse sellise teabe ajakohastamise sagedus, et tagada teabe ajakohasus ning täpsus ja täielikkus asjakohasuse hindamise eesmärgil.**
44. Asjakohasuse hindamiseks võivad äriühingud kas koguda teavet kliendi teadmiste ja kogemuste kohta iga kord enne investeerimistoote pakkumist või nõudmist (ühekordsete tehingute korral) või tugineda varem kogutud teabele, tingimusel, et see on ajakohane.
45. ESMA tunnistab, et teabe ajakohastamise küsimus on asjakohasuse hindamise kontekstis teistsugune kui sobivuse hindamise korral, sest teave kliendi teadmiste ja kogemuste kohta on üldjuhul vähem muutlik kui muud sobivuse hindamise elemendid ning teadmised ja kogemused suurenevad üldiselt aja jooksul. Seetõttu võib kliente käsitleva teabe ajakohastamise sagedus olla asjakohasust käsitleva režiimi korral väiksem kui sobivust käsitleva režiimi korral. Äriühingud peaksid välja töötama poliitika teadmiste ja kogemuste korrapärasemaks hindamiseks seoses haavatavamateks peetavate kliendirühmadega.
46. Asjakohasuse hindamine peaks toimuma usaldusväärse teabe põhjal kliendi teadmiste ja kogemuste kohta. Äriühingud peaksid rakendama menetlusi, mille eesmärk on omada ajakohast teavet kliendi teadmiste ja kogemuste kohta iga kord, kui toodet pakutakse või nõutakse, näiteks paludes klientidel, kellega äriühingul on pidev kliendisuhe, teavitada äriühingut korrapäraselt kõigist muudatustest või ajakohastustest seoses algselt esitatud teabega. Äriühingul peaksid olema ka piisavad menetlused selliste olukordade käsitlemiseks, kus klient ei vasta küsimustele algselt esitatud teabe muudatuste või ajakohastuste kohta.
47. Teavet võiks ajakohastada, näiteks saates klientidele küsimustiku või esitades neile äriühingu kasutuses oleva klienditeabe ja paludes kinnitust, et see on jätkuvalt täpne, täielik ja ajakohane. Kui äriühingud kasutavad sellises küsimustikus eeltäidetud vastuseid, mis põhinevad kliendi varasematel tehingutel asjaomase äriühinguga, peaksid äriühingud tagama, et nende vastuste eeltäitmiseks kasutatakse ainult täiesti objektiivset, asjakohast ja usaldusväärset teavet ning et kliendil on võimalus kõik eeltäidetud vastused üle vaadata ning neid vajaduse korral parandada ja täiendada.

Asjakohased tegevused pärast ajakohastamist võivad hõlmata kliendi teadmiste ja kogemuste taseme muutmist kogutud ajakohastatud teabe alusel.

48. Et vältida tuginemist kliendilt saadud ebatäielikule, ebatäpsele või aegunud teabele, peaksid äriühingud kehtestama korra, mis tagab, et nad paluvad kliendil ajakohastada teavet oma teadmiste ja/või kogemuste kohta, kui nad saavad teada asjakohastest muudatustest, mis võivad mõjutada kliendi teadmiste ja/või kogemuste taset.
49. Äriühingud peaksid võtma meetmeid vähendamaks riski, et klient ajakohastab oma teadmiste või kogemuste taset, nii et teatud investeerimistoode, mis muidu oleks tema jaoks ebasobiv, näib olevat sobiv, ilma et kliendi teadmiste ja kogemuste tase oleks tegelikult muutunud. Sellist tüüpi riski käsitlemiseks võiks näiteks võtta meetmeid, mille abil saaks enne või pärast tehingute tegemist kontrollida, kas kliendi profiili on ajakohastatud liiga sageli või lühikese aja järel pärast viimast muudatust. Selliseid olukordi võiks seetõttu rõhutada või teatada neist asjakohasele kontrolliüksusele. Need põhimõtted ja menetlused on eriti olulised olukordades, kus on suurem risk huvide konflikti tekkeks, nt olukordades, kus äriühing pakub väärtpabereid oma klientidele või kus äriühing saab hüvesid investeerimistoote turustamise eest. Veel üks oluline tegur, mida tuleb selles kontekstis arvestada, on kliendiga toimuva suhtluse liik (nt isiklik kohumine vs. automaatne hindamine).

Juriidiliste isikute või rühmade klienditeave

(MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2 ja artikli 25 lõige 3)

6. suunis

50. **Äriühingul peaks olema poliitika, mille alusel saab eelnevalt määrata, kuidas toimub asjakohasuse hindamine olukordades, kus klient on juriidiline isik või vähemalt kahest füüsilisest isikust koosnev rühm või kui üht või mitut füüsilist isikut esindab teine füüsiline isik. Selline poliitika tuleks koostada vastavalt 6. üldsuunisele ja tugisuunistele, mis on sätestatud Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve suunistes MiFID II direktiivi sobivusnõuete teatud aspektide kohta¹².**
51. See tähendab, et muu hulgas peaks selline poliitika selgelt eristama olukordi, kus esindaja nähakse ette kohaldatava siseriikliku õiguse alusel, näiteks juriidiliste isikute korral, ning olukordi, kus esindajat ei ole ette nähtud, ning see peaks keskenduma viimati nimetatud olukorrale. Kui poliitika võimaldab klientidel esindaja määramises kokku leppida, tuleks neid sõnaselgelt ja kirjalikult teavitada mõjust, mida sellised kokkulepped võivad avaldada nende vastavate huvide kaitsele. Äriühingu vastavalt oma poliitikale võetud meetmed tuleks nõuetekohaselt dokumenteerida, et võimaldada järelkontrollide teostamist.

¹² ESMA suunised MiFID II sobivusnõuete teatud aspektide kohta (viitedokument: ESMA35-43-1163).

52. Kui esindaja on kohaldatava siseriikliku õigusega ette nähtud või määratud, tuleks sellelt esindajalt koguda teavet teadmiste ja kogemuste kohta ning asjakohasust tuleks hinnata seoses selle esindajaga.
53. Kui kahest või enamast asjaomasest füüsilisest isikust koosneval rühmal on raske otsustada, kelle kohta teavet teadmiste ja kogemuste kohta tuleks hinnata, peaks äriühing kasutama kõige ettevaatlikumat lähenemisviisi, võttes arvesse teavet isiku kohta, kellel on kõige vähem teadmisi ja kogemusi. Äriühingud peaksid sel juhul olema vähemalt ettevaatlikud, kui rühma kuuluvate klientide teadmiste ja kogemuste tasemes on olulisi erinevusi või kui kavandatav tehing võib hõlmata finantsvõimendusega investeerimistooted või tingimusliku kohustusega tehinguid, millega võib kaasneda olulise kahjumi risk, mis võib ületada klientide rühma esialgset investeringut, ning valitud lähenemisviis tuleks selgelt dokumenteerida.
54. Kui äriühing otsustab küsida teavet, et hinnata asjakohasust iga rühma kuuluva üksikkliendi korral, peaks äriühingu poliitika selgelt täpsustama, kuidas ta käitub olukordades, kus nende üksikklientide teadmiste ja/või kogemuste tase on oluliselt erinev. Siinkohal peaks äriühing taas kasutama kõige ettevaatlikumat lähenemisviisi, võttes arvesse teavet rühma kuuluvate kõige tagasihoidlikumate teadmiste ja kogemustega klientide kohta. Teise võimalusena võib äriühingu poliitikas olla sätestatud, et äriühing ei saa sellises olukorras asjakohasust hinnata. Selles kontekstis tuleb märkida, et teabe kogumine kõigilt rühma kuuluvatelt klientidelt ning hindamisel nende kõigi teadmiste ja kogemuste taseme keskmise profiili arvesse võtmine ei vasta tõenäoliselt MiFID II direktiivi üldisele põhimõttele tegutseda klientide parimates huvides.

Investeerimistoodete mõistmiseks vajalik kord

(MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2 ja artikli 25 lõige 3)

7. suunis

55. **Äriühingud peaksid tagama, et rakendatakse poliitikat ja menetlusi investeerimistoodete omaduste, olemuse ja funktsioonide mõistmiseks, et nad saaksid hinnata, kas sellised tooted on nende klientidele sobivad.**
56. Selleks peaksid äriühingud võtma kasutusele usaldusväärsed ja objektiivsed menetlused ja vahendid, mis võimaldavad neil asjakohaselt ja proportsionaalselt kaaluda pakutavate või nõutavate investeerimistoodete eri omadusi ja asjakohaseid riskitegureid (nt krediidirisk, tururisk, likviidsusrisk). See peaks hõlmama äriühingu tootejuhtimise kohustuste eesmärgil tehtud analüüsi arvessevõtmist¹³. Sellega seoses peaksid äriühingud hoolikalt hindama, kuidas teatud investeerimistooted võivad eri tingimustes käituda (nt vahetusvõlakirjad, mis võivad näiteks muutuda oma olemuselt aktsiateks).

¹³ Eelkõige nõutakse MiFID II direktiivi artikli 24 lõike 2 teise lõigu kohaselt, et investeerimisühing „peab mõistma tema poolt pakutavaid või soovitatavaid finantsinstrumente“, et ta suudaks täita kohustust tagada pakutud või soovitatud toodete ja seotud lõppklientide sihtturu vaheline ühilduvus.

57. Eriti oluline on arvestada toodete keerukuse astet ning see tuleks sobitada teabega klientide teadmiste ja kogemuste kohta. Kuigi keerukus on suhteline mõiste, mis sõltub mitmest tegurist, peaksid äriühingud – peale toodete hindamise keerukaks või mittekeerukaks, kui on vaja teha vahet teenuste vahel, mis nõuavad asjakohasuse hindamist ja mis mitte – võtma arvesse ka MiFID II direktiivis määratletud kriteeriume ja põhimõtteid määratledes ja asjakohaselt liigitades investeerimistoodetele omistatavat keerukuse taset asjakohasuse hindamise eesmärgil.
58. Äriühingud peaksid kehtestama menetlused tagamaks, et nende tootepakkumise teave investeerimistoodete nõuetekohaseks klassifitseerimiseks on piisavalt usaldusväärne, täpne, järjepidev ja ajakohane. Sellised menetlused peaksid arvestama vaadeldavate investeerimistoodete eri omadusi ja olemust. Samuti peaksid äriühingud kasutatud teabe läbi vaatama, et see kajastaks mis tahes asjakohaseid muudatusi, mis võivad mõjutada investeerimistoote klassifitseerimist. See on finantsturgude jätkuvat arengut ja kasvavat kiirust arvestades eriti oluline.
59. Liigitades investeerimistooteid asjakohasuse hindamise eesmärgil, peaksid äriühingud kasutama piisavat detailsust, tagamaks, et samasse rühma rühmitatakse ainult piisavalt võrreldavate omaduste ja riskitunnustega investeerimistooted ning hinnatakse kliendi kogemusi ja teadmisi selliste omaduste ja riskide kohta. Äriühingud peaksid liigitamisel arvestama mitme põhiteguriga (nt valikulisuse elemendid (tuletisinstrumentide või varjatud tuletisinstrumentidega toodete korral); finantsvõimendus; kohustuste ja nõudeõiguste teisendamiskõlblikkus; alluvusklauslid; alusvara jälgitavus (nt tundmatute või läbipaistmatute indeksite kasutamine); põhiosa tagasimakse tagatised või kapitalikaitse klauslid; toote likviidsus (st kaubeldavus kauplemiskohtades, ostu-/müügihinna vahe suurus, müügipiirangud, väljumistasud); ja investeerimistoote valuuta nimiväärtus).

KLIENTIDELE ASJAKOHASTE TOODETE PAKKUMINE

Asjakohasuse järjepideva hindamise tagamiseks vajalikud meetmed

(MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2 ja artikli 25 lõige 3 ning delegeeritud määruse artikkel 21 ja artikli 56 lõige 1)

8. suunis

60. Et hinnata, kas kavandatav investeerimisteenus või -toode on kliendi jaoks sobiv, peaksid äriühingud kehtestama poliitika ja menetlused, mis tagavad, et nad võtavad järjekindlalt arvesse järgmist:

- kogu teave, mis on saadud kliendi teadmiste ja kogemuste kohta, on vajalik selleks, et hinnata, kas investeerimistoodete on asjakohane;
- kõik asjakohasuse hindamisel arvesse võetud investeerimistoodete asjakohased omadused ja riskid.

Äriühingud peaksid kehtestama poliitika ja menetlused, mis võimaldavad neil esitada selge ja mitteeksitava hoiatuse juhul, kui nad leiavad, et investeerimisteenus või -toode ei ole kliendi või potentsiaalse kliendi jaoks asjakohane.

61. Investeerimistootete müük, mille korral klient loobub investeringust, ei tohiks tekitada olukorda, kus äriühingud peavad tegema asjakohasuse hindamise.

62. Äriühingutel, kes kasutavad asjakohasuse hindamisel automaatseid vahendeid, peaks olema asjakohased süsteemid ja kontrollid, et tagada vahendite eesmärgipärasus ja rahuldavad tulemused kliendi ja investeerimistootete omaduste sobitamisel.

63. Sellega seoses tuleks vahendid kavandada nii, et need arvestaksid iga kliendi või investeerimistootete kõiki asjakohaseid omadusi. Näiteks vahendid, mis liigitavad kliente (nende teadmiste ja kogemuste taseme järgi) või investeerimistooteteid liiga laialt, ei ole eesmärgipärased.

64. Äriühingud peaksid selgelt määratlema ja dokumenteerima asjakohasuse hindamise tulemuste määramisel kohaldatava meetoodika. Kui äriühing kasutab asjakohasuse hindamisel määratletud punktisüsteemi, peavad kasutatavad meetoodika, mõõdikud ja valem olema selged, üheselt mõistetavad ja dokumenteeritud.

65. Kui äriühing hindab sobivuse hindamise käigus kliendi arusaamist pakutavate või nõutavate teatud liiki investeerimistoodete peamistest omadustest ja riskidest, peaks äriühing arvestama kogu teavet, mida ta on kogunud kliendi teadmiste ja kogemuste kohta, et hinnata tema üldist arusaamist investeerimistoodetest ja kavandatavate tehingutega seotud riskidest.

66. Asjaomastel töötajatel peaksid olema piisavad ja üheselt mõistetavad suunised selle kohta, kuidas asjakohasust hinnata, tagamaks, et neil ei oleks hindamisel põhjendamatu kaalutusõigust ja et nad oleksid võimelised oma otsust hiljem põhjendama. Äriühingud peaksid tagama, et sobivuse hindamiseks vastuvõetud vahendid ja menetlused on kavandatud selliselt, et klienti ei sobitataks sellist liiki investeerimistoodetega, mille korral ei ole hinnatud kliendi kogemusi ja/või teadmisi või mille korral kliendil ei ole olnud piisavat teadmiste ja/või kogemuste taset, ning et selle kohta antaks nõuetekohane hoiatus.
67. Et tagada automaatsete vahenditega tehtud asjakohasuse hindamise järjepidevus (isegi kui klientidega suhtlemine ei toimu automaatsüsteemide kaudu), tuleks pakutavate või nõutavate investeerimistoodete asjakohasuse määramise algoritmid nõuetekohaselt dokumenteerida ning neid korrapäraselt jälgida ja testida. Asjaomaste algoritmide määratlemisel peaksid äriühingud arvesse võtma kliendile esitatud pakkumises sisalduvate investeerimistoodete olemust ja omadusi. Eelkõige peaksid äriühingud tegema vähemalt järgmist:
- kehtestama asjakohased süsteemi projekteerimistarkvara dokumendid, milles määratletakse selgelt algoritmide eesmärk, ulatus ja ehitus; otsustamisskeemid või -eeskirjad peaksid kuuluma asjaomaste dokumentide juurde, kui see on asjakohane;
 - omama dokumenteeritud testimisstrateegiat, milles selgitatakse algoritmide testimise ulatust; see peaks hõlmama testimiskavasid, testjuhtumeid, testimistulemusi, vigade parandust (kui see on asjakohane) ning lõplikke testitulemusi;
 - kehtestama asjakohased poliitikameetmed ja menetlused algoritmide muudatuste haldamiseks, sh selliste muudatuste kontrollimiseks ja dokumenteerimiseks; see hõlmab turbekorra kehtestamist, et kontrollida ja ennetada volitamata juurdepääsu algoritmile;
 - läbi vaatama ja ajakohastama algoritmid, et tagada mis tahes asjakohaste muudatuste kajastamine (nt turumuutused ja kohaldatavate õigusaktide muudatused), mis võivad mõjutada nende tõhusust;
 - kehtestama poliitika ja menetlused, mis võimaldaksid tuvastada algoritmi mis tahes vea ning seda asjakohaselt käsitleda, sh näiteks peatada nõustamisteenus, kui viga põhjustab asjakohatu tehingu ja/või rikkuda asjaomast õigusakti/määrust;
 - kasutama asjakohaseid ressursse, sh inim- ja tehnoloogilisi ressursse, et teostada algoritmide toimimise kontrolli ja järelevalvet, vaadates pakutud nõustamisteenused asjakohaselt ja õigeaegselt läbi, ning
 - kehtestama asjakohase asutusesisese heakskiitmismenetluse, et tagada eespool nimetatud meetmete järgmine.

Hoiatuste tõhusus

(MiFID II direktiivi artikli 25 lõige 3 ning delegeeritud määruse artikli 56 lõige 2)

9. suunis

68. **Hoiatuse tõhususe tagamiseks peab hoiatus, mida äriühingud annavad juhul, kui klient ei ole esitanud teavet oma teadmiste või kogemuste kohta või kui sellise teabe hindamine näitab, et pakutav või nõutav investeerimisteenus või -toode ei ole kliendi jaoks asjakohane, olema silmapaistev, selge ja mitteeksitav.**
69. Äriühingud peaksid võtma mõistlikke meetmeid tagamaks, et nende poolt klientidele esitatud hoiatused on nõuetekohaselt kätte saadud ja neid mõistetakse sellisena. Selleks peaksid hoiatused olema silmapaistvad. Seda võib teha, kasutades näiteks hoiatussõnumi jaoks eri värvust kui ülejäänud esitatud teabe korral, või kui tellimus esitatakse telefoni teel, siis selgitatakse kliendile hoiatust ja selle mõju, vastates samas kliendi küsimustele, et veenduda, et klient on hoiatuse õigesti kätte saanud ja sellest aru saanud.
70. Äriühingute väljastatud hoiatustes tuleks kliendi jaoks selgelt märkida hoiatamise põhjus – see, et klient ei ole esitanud teavet või et kogutud teave on ebapiisav ja seetõttu ei ole äriühingul võimalik otsustada kavandatava tehingu asjakohasuse üle, või et kliendi esitatud teabe hindamine näitab, et kavandatav tehing ei ole kliendi jaoks asjakohane. Näiteks tuleks vältida ebaselgeid sõnumeid, milles märgitakse, et toode sobib „alg-, kesk- või eksperditaseme klientidele“. Samuti peaksid äriühingud vältima ebatäpse keelekasutusega hoiatusi (nt märkus, et toode või teenus „ei pruugi olla kliendi jaoks asjakohane“), sest need ei tee klienti tõenäoliselt piisavalt teadlikuks tehingu jätkamisega kaasnevatest riskidest. Samuti peaksid äriühingud vältima liiga pikki hoiatusi, mis varjavad põhisõnumit, et kliendil ei ole investeerimisteenuse või -toote jaoks vajalikke teadmisi ja kogemusi või ta ei ole tõendanud nende olemasolu.
71. Äriühingud ei tohiks vähendada hoiatuste tähtsust ega julgustada klienti neid ignoreerima (nt telefonivestluste käigus või hoiatuse sõnastuse abil).
72. Äriühingud peaksid vältima hoiatustes selliste sõnumite kasutamist, mis võiksid julgustada klienti tehingut jätkama, uuesti läbima asjakohasuse hindamist või taotlema ülendamist kutseliseks kliendiks. Näiteks võiksid äriühingud rakendada protsessi, mille kohaselt peab klient enne tehingu sooritamist kinnitama, et ta on hoiatuses esitatud teabest teadlik.
73. Kui kliendile, kellel puuduvad vajalikud teadmised ja kogemused, pakutakse õppevahendeid, veebiseminare või näidis-kauplemissplatvorme, mille eesmärk on parandada tema teadmisi, peaks äriühing seejärel kindlaks tegema, kas kliendil on vajalikud teadmised kavandatava investeerimisteenuse või -toote kohta, tehes teise asjakohasuse hindamise, mis keskendub kliendi teadmiste tasemele. Sellised

õppevahendid ei tohiks olla üles ehitatud nii, et nende konkreetne eesmärk on parandada kliendi võimet anda õigeid vastuseid eelmääratletud küsimustele, sest see võib põhjustada äriühingu kõrvalehoidmist kohustusest hinnata kliendi teadmisi ja kogemusi seoses pakutavate või nõutavate investeerimistoodetega.

74. Kui äriühingute poliitika ja menetlused näevad ette võimaluse aktsepteerida klientide taotlusi tehingu jätkamiseks pärast neile hoiatuse väljastamist, peaksid äriühingud tegema väljastatud hoiatuste üldise tõhususe järelhindamise, näiteks hinnates hoiatusele järgnenud tehingute ja väljastatud hoiatuste koguarvu suhet, ning vajaduse korral kohandama oma asjakohaseid poliitikaid ja menetlusi.
75. Veel võiks äriühingutel olla hea tava kohaselt poliitika ja menetlused, milles määratakse kõik tingimused ja kriteeriumid, mille kohaselt võib kliendi taotluse jätkata tehingut pärast hoiatuse saamist heaks kiita või mitte. Näiteks võiks äriühing võtta arvesse olukordi, kus huvide konflikti risk on suurem, sest äriühing müüb oma investeerimistooteid (või sama kontserni kuuluvate üksuste poolt emiteeritud investeerimistooteid) või turustab aktiivselt investeerimistooteid äriühingu tootevalikust. Teine tegur, mida võiks arvesse võtta, on pakutavate või nõutavate toodete keerukuse või riski kõrge tase.

MUUD SEOTUD NÕUDED

Äriühingu töötajate kvalifikatsioon

(MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2 ja artikli 25 lõige 3 ning delegeeritud määruse artikli 21 lõike 1 punkt d)

10. suunis

76. **Asjakohasuse hindamisse kaasatud töötajad peaksid mõistma oma rolli selles hindamises ning olema oma kohustuste täitmiseks piisavate oskuste, teadmiste ja eksperditeadmistega, sealhulgas piisavate teadmistega asjakohastest regulatiivsetest nõuetest ja menetlustest. Selleks peaksid äriühingud oma töötajaid korrapäraselt koolitama.**
77. ESMA rõhutab, et töötajatel, kes annavad teavet investeerimistoodete, investeerimisteenuste või kõrvalteenuste kohta, peavad olema vajalikud teadmised ja pädevus, mida nõutakse vastavalt MiFID II direktiivi artikli 24 lõikele 1 (ja mida on täiendavalt täpsustatud ESMA suunistes teadmiste ja pädevuste hindamise kohta¹⁴), sealhulgas seoses asjakohasuse hindamisega.
78. Äriühingud peaksid samuti tagama, et muud töötajad, kes ei tegele vahetult klientidega, kuid osalevad asjakohasuse hindamises muul viisil, peaksid siiski olema vajalike oskuste, teadmiste ja eksperditeadmistega, olenevalt nende konkreetsest rollist asjakohasuse hindamise protsessis. See võib olla näiteks seotud küsimustike

¹⁴ ESMA teadmiste ja pädevuste hindamise suunised (viitedokument: ESMA71-1154262120-153 EN (rev)).

koostamise, hindamist reguleerivate algoritmide või muude asjakohasuse hindamiseks vajalike aspektide määratlemise ja asjakohasusnõuetele vastavuse kontrollimisega.

79. Vajaduse korral, kui kasutatakse automaatseid vahendeid (sh hübriidvahendid), peaksid äriühingud tagama, et nende töötajad, kes osalevad nende vahendite arendamisega seotud tegevuses:
- mõistavad asjakohaselt automaatsel hindamisel kasutatavat tehnoloogiat ja algoritme (eelkõige peaksid töötajad aru saama automaatse hindamise aluseks olevate algoritmidega seotud põhimõtetest, riskidest ja eeskirjadest) ning
 - suudavad mõista ja läbi vaadata algoritmide abil loodud automaatset hinnangut.

Andmete säilitamine

(MiFID II direktiivi artikli 16 lõiked 6 ja 7, artikli 25 lõiked 5 ja 6 ning delegeeritud määruse artikli 56 lõige 2 ning artiklid 72 ja 76)

11. suunis

80. **MiFID II delegeeritud määruse artikli 56 lõikes 2 osutatud asjakohasuse hindamise dokumentide säilitamise kohustuse raames peaksid äriühingud tegema vähemalt järgmist:**
- tagama piisava ja läbipaistva dokumenteerimise ja säilitamise korra, et tagada nõuetekohane ja läbipaistev andmete säilitamine seoses asjakohasuse hindamisega, sealhulgas kliendilt teabe kogumise ja osutatud nõustamiseta teenusega;
 - tagama, et andmesäilituskord on kavandatud nii, et see võimaldaks tuvastada tõrkeid asjakohasuse hindamisel;
 - tagama, et peetavad registrid oleksid kättesaadavad äriühingu asjaomastele isikutele ja pädevatele asutustele;
 - kehtestama asjakohaseid ja piisavaid menetlusi, millega kõrvaldada andmesäilituskorra puudusi ja piiranguid.
81. Äriühingu vastu võetud andmesäilituskord peaks olema kavandatud nii, et äriühingutel oleks võimalik tagantjärele kindlaks teha:
- asjakohasuse hindamise tulemust, sealhulgas selle põhjendust, st selget ja otsest seost kogutud ja hinnatud klienditeabe ning hindamistulemuse vahel;
 - mis tahes hoiatuse, mille äriühing on väljastanud, kui investeerimisteenust või -toodet hinnati kliendi jaoks potentsiaalselt ebasobivaks või kui klient ei esitanud piisavat teavet, et äriühing saaks asjakohasust hinnata (olenemata sellest, kas klient soovis või ei soovinud tehingut jätkata);

- seda, kas klient palus hoiatusest hoolimata tehingut jätkata;
 - seda, kas äriühing nõustus kliendi taotlusega jätkata tehingut vastavalt vastuvõetud menetlustele.
82. Seetõttu peaks äriühing säilitama kogu asjakohase teabe asjakohasuse hindamise kohta, näiteks teabe kliendi kohta (sealhulgas, kuidas teavet kasutatakse ja tõlgendatakse kliendi teadmiste ja kogemuste profiili määratlemiseks) ning teabe kliendile pakutavate investeerimistoodete kohta. Registreeritavad andmed peaksid sisaldama järgmist:
- kõik asjakohasuse hindamise kontekstis esitatud teabe ajakohastused, eelkõige kliendi teadmiste ja kogemuste profiili muutumine;
 - profiiliga sobivad investeerimistoodete liigid ja sellise hindamise põhimõtted, samuti mis tahes muudatused ja nende põhjused.
83. Äriühingud peaksid kehtestama korra, mis võimaldab neil mõista ja maandada täiendavaid riske, mis võivad mõjutada investeerimisteenuste osutamist veebipõhiste või digitaalsete vahendite kaudu, näiteks pahatahtlik kübertegevus.¹⁵
84. Äriühingute vastuvõetud andmesäilituskord võib erineda olenevalt sellest, mis turustuskanalit kasutatakse nõustamiseta teenuste osutamisel. Näiteks peaksid äriühingud:
- juhul, kui teenuseid osutatakse veebipõhiselt, arendama teabe jälgimise ja säilitamise IT-vahendeid;
 - kui teenuseid osutatakse telefoni teel, võtma vastu asjakohase korra tagamaks, et äriühing suudaks seostada mis tahes tema antud hoiatuse võimaliku tehinguga, mille on teinud klient, kes otsustab kõnealuselt hoiatusest hoolimata tehingut jätkata;
 - kui teenuseid osutatakse vahetult, koguma ja säilitama kõik asjakohased vormid ja dokumendid, mida kasutatakse asjakohasuse hindamisel, eelkõige need, millele klient ja/või äriühingu töötajad on alla kirjutanud.

¹⁵ Äriühingud peaksid selliseid riske kaaluma mitte üksnes seoses suuniste sätetega, vaid ka osana äriühingu MiFID II direktiivi artikli 16 lõike 4 kohaste ulatusliikumate kohustustest võtta mõistlikke meetmeid, et tagada investeerimisteenuste ja -tegevuse ning delegeeritud määruse sellega seotud nõuete täitmise järjepidevus ja korrapärasus.

Asjakohasuse hindamist vajavate olukordade kindlaksmääramine

(MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2, artikli 25 lõiked 3 ja 4 ning delegeeritud määruse artikkel 57)

12. suunis

85. **Äriühingud peaksid võtma vastu asjakohase korra tagamaks, et nad suudavad kindlaks teha olukorrad, mille korral on vaja hinnata asjakohasust, ja vältima selle teostamist olukordades, kus on vaja hinnata sobivust.**
86. Äriühingutel peaksid olema müügitöötajate ja klientide vahelise suhtluse kord ja kontrollid, mille abil suhtlust suunata ja dokumenteerida¹⁶ ning tagada, et eristatakse selgelt ühelt poolt nõustamistehinguid ja nõustamiseta tehingutest ning teiselt poolt tehinguid, mis kuuluvad üksnes täitmise erandi ja muude nõustamiseta tehingute alla.
87. Äriühingutel peaks olema kehtestatud poliitika ja menetlused, millega tagatakse, et on täidetud MiFID II direktiivi artikli 25 lõikes 4 sätestatud tingimused üksnes klientide korralduste täitmises seisneva teenuse osutamiseks, kui asjakohasust ei ole hinnatud.¹⁷
88. Äriühingud peaksid välja töötama, rakendama ja ajakohastama poliitikad ja protsessid, et teha kindlaks, milliseid nende investeerimistooteid võib käsitada keerukate või lihttoodetena seoses asjakohasusnõuetega. Kui neid ei ole hinnatud vastavalt MiFID II delegeeritud määruse artikli 57 kriteeriumidele või nad ei vasta neile, tuleks MiFID II direktiivi artikli 25 lõike 4 punkti a alapunktis vi osutatud muud lihtfinantsinstrumendid liigitada keerukateks instrumentideks.
89. Äriühingute poliitika ja protsessid peaksid tagama, et investeerimistooteid, mis on selgelt välja jäetud MiFID II direktiivi artikli 25 lõike 4 punkti a alapunktides i–v sätestatud lihtinstrumentide loetelust, ei hinnata mingil juhul MiFID II delegeeritud määruse artiklis 57 sätestatud kriteeriumide alusel, et neid võiks asjakohasuse hindamise eesmärgil liigitada lihtinvesteerimistoodeteks.
90. Äriühingud peaksid olema võimelised jälgima, kas klient on esitanud oma tellimuse vastusena äriühingu poolt või selle nimel saadetud isikustatud teatele. Sellistel juhtudel peaks äriühing tühistama tehingu üksnes täitmises seisneva tehingu erandi kohaldamiseks.

¹⁶ Arvestades 11. suunist.

¹⁷ See ei takista äriühingutel hinnata asjakohasust igat liiki toodete, nii keerukate kui ka lihttoodete korral.

Kontroll

(MiFID II direktiivi artikli 16 lõige 2, artikli 25 lõike 5 teine lõik ja lõige 3 ning delegeeritud määruse artikkel 76)

13. suunis

91. **Äriühingud peaksid rakendama asjakohast järelevalvekorda ja kontrole, et tagada vastavus asjakohasuse nõuetele.**
92. Kui äriühingud kasutavad asjakohasuse hindamise käigus automaatseid süsteeme või vahendeid (nt teadmistel ja kogemustel põhinevad kliendiprofiili koostamise vahendid, automaatsed hoiatused või investeerimistoodete keerukuse kontroll), peaksid need süsteemid või vahendid olema eesmärgipärased ja nende suhtes tuleks teha korrapäraselt järelevalvet. Äriühingud peaksid pidama arvestust selle järelevalve kohta.¹⁸
93. Automaatsete kontrollide kasutamisel seoses asjakohasuse hindamisega peaksid äriühingud tagama, et automaatsetest kontrollidest ei saaks mööda hiilida¹⁹, ja peaksid aeg-ajalt jälgima nende automaatsete kontrollide nõuetekohast toimimist. Äriühingutel peaks olema asjakohased poliitika ja menetlused, et tuvastada IT-probleemid varajases etapis.
94. Asjakohasuse hindamise kontekstis peaksid äriühingud pöörama erilist tähelepanu investeerimistoodete keerukusele. Näiteks tuleks asjakohasuse hindamise vahendite jaoks kasutatavaid keerukuskoodide sisaldavaid andmebaase korrapäraselt läbi vaadata ja ajakohastada.
95. Kui asjakohasuse hindamine toimub vahetute kohtumistena või telefoni teel, mille korral on olemas inimsekkumine, peaksid äriühingud lisama oma regulaarsetesse kontrolliprotsessidesse vahetute kohtumiste või telefonisalvestuste kirjalikud protokollid, et jälgida, kas müügitöötajad täidavad oma kohustusi seoses asjakohasuse hindamisega. Äriühingud peaksid oma kontrollimenetluste raames jälgima neid kirjalikke või telefonisalvestusi.
96. Äriühingud peaksid jälgima selliseid asjaolusid nagu hoiatusele järgnevate tehingute ja kõigi väljastatud hoiatuste koguarvu suhe, et hinnata väljastatud hoiatuste üldist tõhusust.

¹⁸ Vt ka 11. suunis

¹⁹ Erandid tuleks ette näha äriühingu menetlustes sätestatud erijuhtudel ja hierarhilise eriloa alusel.